

Piper Kermanová

ORANGE

is the new **BLACK**

ORANŽOVÁ

je nová **ČERNÁ**

Můj rok v ženské věznici

ORANGE
is
the
new **BLACK**

Piper Kermanová

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

ORANGE IS THE NEW BLACK.

MY YEAR IN THE WOMEN'S PRISON

Copyright © 2010, 2011 by Piper Kerman

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2014

Translation © Ester Včelišová, 2014

ISBN 978-80-247-5318-8 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-9456-3 (elektronická verze ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9457-0 (elektronická verze ve formátu ePUB)

ORANŽOVÁ
je
NOVÁ ČERNÁ

Můj rok v ženské věznici

Larrymu, mojí matce, otci a Pop

*Rozezvoňte zvony, které ještě zvoní.
Zapomeňte na dokonalou úlitbu,
všechno praská,
a tak se dovnitř dostává světlo.*

— Z PÍSNĚ ANTHEM OD LEONARDA COHENA

JEDNA Z DESETI NEJLEPŠÍCH KNIH ROKU 2010

„*Oranžová je nová černá* je jako estrogenem nabitá verze Dostojevského *Zápisků z mrtvého domu*. Hlavní hrdinka je pomalu, ale jistě vtahována do světa krásných, zajímavých duší, do světa transsexuální divy, spolu-
bydlící pocházející z oblasti Karibiku, nebo latinskoamerických babi-
ček. Objeví se i pár politicky angažovaných postav – radikální pacifistka
nebo jeptiška, které se proti vši pravděpodobnosti také podařilo dostat
do rozporu se zákonem. Je to fantastický příběh ze „Sibiře“ americké
války proti drogám, znamenité a zábavné čtení, provázející čtenáře vše-
mi těmi nečekanými zvraty a momenty, až do konce, než se Kermanová
vrátí navždy domů, k Larrymu.“

— ELLE

„Fascinující.“

— O: THE OPRAH MAGAZINE

„Deset let poté, co se krátce po ukončení studií na univerzitě Piper Ker-
manová zapletla s drogovou dealerkou, byla zatčena. V knize *Oranžová
je nová černá* Kermanová představuje – bez sebelítosti a s notnou dávkou
talentu – život v base, něco mezi *Caged Heat* a *Ocelovými magnoliemi*.“

— VANITY FAIR

„Kermanová nás vtahuje dovnitř, ukazuje každý detail (ano, i ženy si musí dřepnout a zakašlat)... Od této knihy je nemožné se odtrhnout právě proto, že byste to mohli být i vy. Nebo vaše nejlepší kamarádka. Nebo vaše dcera.“

— LOS ANGELES TIMES

„Nádherně napsáno... předurčeno k tomu, stát se klasikou tohoto žánru.“

— COLUMBIA JOURNALISM REVIEW

„Kermanová ani nefňuká, ani nepoučuje. Zaměřuje se na popis skutečných zážitků, drásavých i veselých, a osobností žen, se kterými tyto zkušenosti sdílela.“

— BOSTON SUNDAY GLOBE

„Upřímně, je to opravdu vtipná kniha přinášející vhled do problematiky.“

— SALON

„Nenechte se oklamat názvem: toto je seriózní kniha, která detailně líčí život v ženské věznici – kriticky, ale s empatií a respektem ke všem spoluvězeňkyním Piper Kermanové, které neměly zdaleka takové možnosti jako ona. *Oranžová je nová černá* se klidně může připojit k současným nejlepším knihám o zkušenosti z americké věznice.“

— DAVE EGGERS, autor knihy *Zeitoun* a spoluautor knihy *Přežít spravedlnost: kniha rozhovorů s lidmi neprávem odsouzenými k smrti*

„Ve svých pamětech Kermanová líčí rok, ve kterém se naučila vydrhnout si celou pomocí dámských maxi vložek, opravit rozvody nebo si udělat vězeňský cheesecake – během čehož si vytvořila přátelské vazby s mnoha nejruznějšími ženami.“

— NPR

„Intenzivní, odhalující.“

— ENTERTAINMENT WEEKLY (MUST LIST)

„Poutavý, meditativní pohled na život za mřížemi.“

— BOOKLIST

„Originální pohled do věžňovy duše.“

— THE ONION A. V. CLUB

„Nemůžu přestat myslet na tuto skvělou knihu a na ty štědré, milé ženy, se kterými strávila Piper Kermanová čas ve vězení. Nikdy bych nečekala, že budu vyzdvihovat monografii o vězení a že se sama tak ponořím do příběhu plného laskavosti, přátelství, věrnosti a lásky. Nikdy jsem nic takového nečetla a musím říct, že se k této knize budu znovu a znovu vracet.“

— AYELET WALDMAN, autorka knihy *Bad Mother and Daughter's Keeper*

POZNÁMKA AUTORKY

Tato kniha je mou pamětí a vychází z mé vlastní zkušenosti. Všechna jména (a v některých případech i některé typické charakteristiky) lidí, kteří žili nebo pracovali ve věznici, kde jsem byla držena, byla změněna kvůli zachování soukromí těchto osob. Výjimkou je sestra Ardeth Plattová a Alice Gerardová, které mi laskavě dovolily použít jejich pravá jména.

KAPITOLA 1

Půjdeš se mnou?

Prostor výdeje zavazadel na mezinárodním letišti v Bruselu byl velký a vzdušný, s mnoha jezdícími pásy nekonečně kroužícími stále dokola. Pobíhala jsem od jednoho k druhému a zoufale se pokoušela najít svůj černý kufr. Vzhledem k tomu, že byl plný peněz z prodeje drog, jsem byla zřejmě více znepokojená, než by člověk byl za normálních okolností kvůli ztrátě zavazadla.

Tou dobou, v roce 1993, mi bylo 24 let a pravděpodobně jsem vypadala jen jako jedna z mnoha, jako nervózní mladá žena na služební cestě. Svoje oblíbené martensky jsem hodila přes palubu ve prospěch krásných, ručně dělaných semišových lodiček. Měla jsem na sobě černé hedvábné kalhoty a béžové sáčko. Typická *jeune fille*, ani trochu nevyčívající z davu. Jedině snad, kdyby si někdo povšiml mého tetování na krku. Děkala jsem vše přesně podle instrukcí. Mým úkolem bylo dávat pozor na zavazadlo putující z Chicaga přes Paříž, kde jsem musela přestoupit na jiné letadlo, až sem, do Bruselu.

Jakmile jsem dorazila do Belgie, začala jsem se shánět po svém černém kufru ve výdeji zavazadel, ale nikde jsem ho neviděla. Potlačujíc příliv paniky, zeptala jsem se svou lámanou francouzštinou, co se stalo s mým zavazadlem. „Stává se, že zavazadla jsou omylem přiřazena

k jinému letu,“ odpověděl zřízenec pracující ve výdejně. „Počkejte na další várku z Paříže – je pravděpodobné, že tam své zavazadlo najdete.“

Byl snad můj černý kufr a jeho obsah odhalen? Bylo mi jasné, že převážet takové množství neohlášených peněz je nelegální, natož pak převážení peněz pro drogového dealera z východní Afriky. Byla jsem prozrazena? Chystá se mě někdo právě zatknout? Možná bych se měla pokusit uniknout. Nebo bylo zavazadlo opravdu jen zpožděno a objeví se na běžícím pásu s příletem dalšího letadla? To by znamenalo, že bych tady měla nechat bezprizorně ležící kufr s obrovským obnosem peněz, které náleží člověku, jenž by mě pravděpodobně mohl zabít pouhým zvednutím telefonu. Usoudila jsem, že tato druhá možnost mě děsí víc, proto jsem se rozhodla počkat.

Další letadlo z Paříže konečně dorazilo. Přitočila jsem se ke svému novému „příteli“, zřízenci, který začal zavazadla třídit. Nicméně, věřte mi, je těžké flirtovat, když jste k smrti vyděšení. Zahlédla jsem svůj kufr. „*Mon bagáž!*“ zvolala jsem francouzsky, celá v extázi. Přehnaně afektovaně jsem zřízenci děkovala za jeho pomoc a proplula jsem automatickými dveřmi do haly, kde už na mě čekal můj přítel Billy. Bezděčně jsem prošla přes kontrolu. „Už jsem se začínal bát, co se stalo?“ ptal se mě Billy. „Dostaň mě urychleně do taxíku,“ zasyčela jsem. Skoro jsem nedýchala, dokud jsme zcela neopustili prostor letiště a nebyli na cestě napříč Bruselem.

Moje promoce na Smith College se konala před rokem touto dobou, jednoho krásného jarního dne, jak se na Novou Anglii sluší. Na dvoře, za záře slunečních kropenatých paprsků a vyhrávání dud, nabádala guvernérka Ann Richardsová mě a mé spolužačky, abychom šly a náležitě světu ukázaly, co v nás je. Moje rodina na mě byla patřičně hrdá a všichni naprosto zářili, když jsem si přebírala diplom. Čerstvě rozešlí rodiče se chovali naprosto příkladně, mí důstojní prarodiče byli potěšeni, že vidí na svém nejstarším vnoučeti tu slavnostní pokrývku hlavy, a můj malý bratr byl naprosto znužený. Cílevědomější a spořádanější spolužáci byli přihlášení do nejrůznějších postgraduálních programů, nebo

nastupovali na absolventská místa do neziskovek, nebo se vraceli zpět domů – což během první krize za Bushe nebylo nic neobvyklého.

Já nicméně zůstala v Northamptonu, v Massachusetts. Specializovala jsem se na divadlo, vůči čemuž byli můj otec i dědeček velice skeptičtí. Pocházím z rodiny, která si velice cení vzdělání. Jsme klan lékařů, právníků a pedagogů, s pár zdravotními sestrami, básníky nebo soudci. Po čtyřech letech studií jsem se tehdy cítila jako diletant, nekvalifikovaná a nemotivovaná pro život zasvěcený divadlu. Neměla jsem ale ani jiný náhradní plán. Žádná alternativní škola, žádná vidina smysluplné kariéry.

Nebyla jsem líná. Naopak, vždy jsem tvrdě dřela a během práce při studiu v restauracích, barech a nočních klubech jsem si pokaždé získala přízeň šéfů i spolupracovníků díky humoru, roztomilosti a ochotě brát dvojité směny. Lidé, které jsem poznala při práci na těchto místech, mi byli často bližší než ti, které jsem znala ze školy. Byla jsem ráda, že jsem si vybrala Smith, vysokou školu plnou chytrých a dynamických žen. Školu jsem dokončila a splnila vše, co se ode mě požadovalo, ale něco mě stále táhlo za bezpečné školní břehy. Toužila jsem po zážitcích, zkušenostech, experimentování a zkoumání. Bylo načase, abych začala žít svůj vlastní život.

Byla jsem vzdělaná mladá dáma z Bostonu, která toužila po bohémské alternativní kultuře a neměla žádný jasný plán. Neměla jsem ani potuchy, co dělat se svou potlačovanou touhou po dobrodružství, nebo jak svou tendenci riskovat proměnit v něco produktivního. V mém myšlení nebyla ani kapka vědeckého nebo analytického zaměření – čemu jsem přikládala hodnotu, bylo umění, úsilí a emoce. Pronajala jsem si byt se svou spolužačkou z divadelních studií a s její příblyblou, umělkou založenou přítelkyní. Našla jsem si práci jako obsluha v jedné mini pivnici. Sblížila jsem se se svými kolegy číšníky, barmany a hudebníky, všichni jsme byli přibližně stejně staří a oblékali se téměř výhradně do černé. Pracovali jsme, chodili na party, koupali se bez plavek, sáňkovali, souložili, sem tam se někdo zamiloval, nechávali jsme se tetovat.

Užívala jsem si vše, co mi Northampton a přilehlé údolí mohly nabídnout. Naběhala jsem kilometry a kilometry po zdejších polních cestách, naučila jsem se, jak s rukama plnými půllitrů chodit po strmých schodech, užívala si nesčetné romantické úlety s přitažlivými dívkami a chlapci a o svých volných dnech v průběhu léta a podzimu jsem cestovala do Provincetownu, abych prozkoumala místní pláže.

Přišla zima a já začínala cítit neklid. Přátelé z vysoké školy mi vyprávěli o svých slibně se rozjíždějících kariérách, o životech v New Yorku, Washingtonu a San Francisku a já začínala přemýšlet o tom, co jsem celou tu dobu dělala já. Věděla jsem, že zpět do Bostonu se už nevrátím. Milovala jsem svou rodinu, ale rozvod rodičů bylo něco, co jsem naprosto odmítala, a snažila jsem se vyhybat všem situacím, kdy bych musela čelit důsledkům rozvodu. Zpětně by možná byl skvělou volbou lístek na cestu vlakem po Evropě, nebo dobrovolnictví v Bangladéši, ale já tehdy zůstala.

Do mých společenských kruhů se dostala také parta neskutečně stylových a úžasných leseb, kterým bylo lehce přes třicet. Tyto sofistikované ženy ve mně vzbuzovaly pro mě netypický stud, ale když se některé z nich nastěhovaly přímo do sousedního bytu, spřátelily jsme se. Mezi nimi byla i Nora Jansenová, žena ze středozápadu s chraplavým hlasem a s křtící kudrnatých, pískově hnědých vlasů. Nora byla menšího vzrůstu a vypadala tak trochu jako francouzský buldoček, nebo možná bílá Eartha Kitt (poznámka překl. – americká zpěvačka, herečka, tanečnice a kabaretní hvězda). Všechno kolem ní bylo zvláštní – její výstřednost, její chraplavý hlas a vtipkování, způsob, jakým nakláněla hlavu, když se na vás dívala svýma jasnýma hnědýma očima zpod té husté křtice vlasů. Také to, jakým způsobem držela vždy přítomnou cigaretu, zápěstí volné a připravené ke gestikulaci. Měla svůj hravý, všímavý styl, kterým vždy přiměla lidi se uvolnit, a když vám věnovala svou pozornost, cítili jste se, jako by ten vtip vyprávěla soukromě jen pro vás. Nora byla jediná z té skupiny starších žen, která mi věnovala svou pozornost. Nebyla to vyloženě láska na první pohled, ale pro mě, dvaadvacitiletou ženu

v Northamptonu prahnoucí po dobrodružství, se Nora stala objektem milostného zájmu.

A potom, na podzim roku 1992, zmizela.

Znovu se objevila po Vánocích. Pronajala si velký byt jen sama pro sebe a vybavila si ho stylovým uměleckým nábytkem a naprosto zabiáčkou stereo soupravou. Všichni ostatní šetřili a žili se spolubydlíci, zatímco ona rozhazovala peníze takovým způsobem, který přitahoval pozornost.

Nora mě pozvala na drink. Jestli to bylo rande? Pravděpodobně ano, protože mě vzala do baru hotelu Northampton, což byla místní špička. Seděly jsme v hotelovém salonku natřeném na světle zeleno a všude kolem byla bílá síťovina. Nervózně jsem si objednala margaritu se solí, nad čímž Nora pozdvihla obočí.

„Potřebuješ trochu ochladit?“ okomentovala to a objednala si skotskou.

Je pravda, že lednový vítr dělal ze západního Massachusetts trochu nehostinné místo. Měla jsem si objednat něco tmavého v menší skleničce – ledová margarita najednou vypadala trochu směšně a dětinsky. „Co to je?“ zeptala se Nora a ukazovala na malou plechovou krabičku, kterou jsem položila na stůl.

Krabička byla žluto-zelená a původně v ní byly citronové bonbony. Napoleon, dívající se směrem na západ, byl snadno identifikovatelný podle klobouku a zlatých epolet. Krabička sloužila jako peněženka jedné ženě, kterou jsem znala z vysoké. Chodila do vyššího ročníku a byl to ten nejúžasnější člověk, kterého jsem kdy potkala. Byla ironická, zvědavá a laskavá a jednoho dne, když jsem obdivovala tuhle krabičku, mi ji věnovala. Velikostně se perfektně hodila pro krabičku cigaret, řidičák a pár drobných. Když jsem chtěla vyndat peníze, abych zaplatila za drink, Nora mé gesto zamítla.

A kde že vlastně byla tolik měsíců? Zeptala jsem se jí na to a poté, co si mě přeměřila, mi začala klidně vysvětlovat, že se přes přítele své sestry dostala do podniku pašujícího drogy a byla vyslána do Evropy,

kde podstoupila trénink a zasvěcení do fungování této drogové organizace z podsvětí pod vedením jednoho amerického dealera. Pak sem propašovala nějaké drogy a byla za svou práci štědře odměněna.

Zůstala jsem stát, jako bych byla přikovaná do země. Proč mi Nora tohle říká? Co když to půjdu oznámit na policii? Objednala jsem si další drink, napůl přesvědčená, že Nora si celou věc vymyslela a jedná se jen o ten nejpotrhlejší způsob svádění, jaký jsem kdy viděla.

Nořinu mladší sestru jsem předtím jednou potkala, když přijela na návštěvu. Jmenovala se Hester, působila tajemně až magicky, měla osobité kouzlo a nosila takové perličkové tretky z kuřecích kostí. Domnívala jsem se, že je to jen wiccanská heterosexuální verze své sestry, ale ukázalo se, že podle všeho je to milenka drogového bosse ze západní Afriky. Nora popisovala, jak se se svou sestrou vydala do Beninu za tímto drogovým bossem jménem Alaji, který se svým vzhledem až pozoruhodně podobal MC Hammerovi. Nora u něj zůstala jakožto host, byla svědkem a součástí rituálů místních šamanů a nyní byla považována za jeho švagrovou. Všechno to znělo tak temně, děsivě, divoce – a, věřte nevěřte, připadalo mi to také velice vzrušující. Nemohla jsem uvěřit, že někdo jako ona, někdo s tolika děsivými a podivnými tajnostmi, si vybrala mě.

Odhalením svých tajemství si mě k sobě Nora připoutala a odstartovala tak tuhle tajnou známost. Nedá se říct, že by byla klasická kráška, ale oplývala vtipem a šarmem a byla mistryní nenucenosti. Pravdou je, že jsem vždy zabírala na lidi, kteří po mně šli s jasným odhodláním. Nora byla ve svém svádění vytrvalá a trpělivá.

Jak plynuly měsíce, stále více jsme se sblížovaly a já už věděla, že několik místních kluků, které jsem znala, tajně pracovali pro Noru. Skočila jsem po hlavě do toho nezákonného dobrodružství, které pro mě vztah s Norou představoval. Když byla delší dobu v Evropě nebo jižní Asii, nastěhovala jsem se do jejího bytu a starala se o její dvě milované černé kočky, Edith a Dum-Dum. Nora většinou zavolala v náhodnou hodinu uprostřed noci z druhé strany zeměkoule, aby se ujistila, že se její kočky mají dobře, přičemž se telefonní spojení často přerušovalo či

to v telefonu divně šumělo. Všechno jsem držela v tajnosti – dokonce i přesto, že jsem byla podrobována nesčetným dotazům svých zvědavých přátel.

Svět drog byl pro mě zcela abstraktní záležitostí. Neznala jsem nikoho, kdo by bral heroin; utrpení drogové závislosti bylo něco, o čem jsem nepřemýšlela. Jednoho jarního dne se Nora vrátila domů s novou bílou miatou – kabrioletem a kufrem plným peněz. Vysypala peníze na postel, nahá se po nich válela a chichotala se. Byla to dosud její největší výplata. Zanedlouho jsem se projížděla v její miatě a Lenny Kravitz mi na kazetě vyhrával: „Půjdeš mou cestou?“

Navzdory (nebo možná díky) bizarní romantické situaci mezi mnou a Norou jsem pocítila potřebu vypadnout z Northamptonu a začít něco dělat. Spolu s kamarádkou Lisou B. jsme se rozhodly, že dáme výpověď v pivnici, vezmeme své úspory a na konci léta vyrazíme do San Franciska. (Lisa nevěděla nic o Nořiných tajných aktivitách.) Když jsem o těch plánech řekla Noře, odpověděla, že by bylo skvělé mít byt v San Francisku, a navrhla, že poletíme společně a poohlédneme se tam po nějakém bydlení. Byla jsem šokovaná tím, že její city ke mně byly tak silné.

Pouhý týden před plánovaným odletem Nora zjistila, že se musí pracovně vrátit do Indonésie. „Proč nejedeš se mnou, abys mi dělala společnost?“ navrhla mi. „Nebudeš muset dělat vůbec nic, jen si užívat.“

Nikdy jsem nepřekročila práh Spojených států. Ačkoli jsem předpokládala, že začnu nový život v Kalifornii, tato nabídka byla neodmítnutelná. Chtěla jsem dobrodružství a Nora mi ho nabízela. Těm chlápům z Northamptonu, kteří ji na podobných exotických cestách vždy doprovázeli, se nikdy nic nestalo. Ve skutečnosti se vraceli s úžasnými příběhy, které si mohla vyslechnout vždy jen vybraná skupina lidí. Racionálně jsem došla k tomu, že mi nemůže způsobit žádnou újmu, když pojezu a budu Noře dělat společnost. Dala mi peníze, abych si koupila letenku ze San Franciska do Paříže, a řekla mi, že letenka na Bali na mě bude čekat u přepážky indonéské letecké společnosti Garuda Air, na pařížském letišti Charlese de Gaulla. Znělo to jednoduše.

Nora kryla svou ilegální činnost tím, že se svým kumpánem, chlápem s kozí brádkou Jackem, rozjíždí nový umělecký a literární časopis – sice trochu pochybné, ale vždy si to udrželo masku neurčitosti. Když jsem vysvětlovala svým rodičům a přátelům, že se stěhuji do San Franciska, abych pracovala a cestovala pro tento časopis, byli překvapeni a na mou novou práci se tvářili trochu podezřívavě. Otázky jsem ale zdárně odrážela a zvykla si na závoj tajemna, kterým jsem se musela permanentně zastírat. Když jsem s Lisou opouštěla Northampton, cítila jsem, jako bych konečně začínala žít svůj život. Cítila jsem se připravená na cokoli.

Jely jsme nonstop z Massachusetts až ke hranicím Montany, jedna z nás vždy řídila a druhá se zatím trochu prospala. Zastavily jsme až uprostřed noci, abychom se vyspaly. Probudil nás neuvěřitelný, zlatavě nádherný východ slunce. Nepamatuji si, že bych někdy byla šťastnější. Pak už jsme uháněly přes Wyoming a Nevadu, přes Bay Bridge až do San Franciska. Musela jsem stihnout letadlo.

Co všechno bych mohla potřebovat na cestu do Indonésie? Neměla jsem nejmenší tušení. Sbalila jsem si jednu malou tašku, kam jsem dala dvoje černé silonky, pouzdrové šaty, ustrížené modré džíny, tři trička, červenou hedvábnou sukni, černou minisukni, svůj běžecký úbor a pár černých kovbojských bot. Byla jsem tak vzrušením bez sebe, že jsem si zapomněla vzít plavky.

Hned po příletu do Paříže jsem zamířila k přepážce letecké společnosti Garuda, abych si vyzvedla letenku na Bali. Tam mi ale oznámili, že o mně nic nevědí a žádnou letenku pro mě nemají. Začala jsem vyšilovat a celá vyděšená si objednala kávu v letištní restauraci, abych si promyslela, co budu dělat. Časy mobilních telefonů a e-mailů v té době ještě patřily budoucnosti a já neměla nejmenší tušení, jak bych se s Norou mohla spojit; pořád jsem předpokládala, že muselo dojít jen k nějakému komunikačnímu šumu. Nakonec jsem se sebrala a šla k novinovému stánku, kde jsem zakoupila pařížského průvodce a následně se ubytovala v levném hotelu, který ležel v centru šestého *arrondissementu*. (Moje